

atferdssenteret

ÅRSRAPPORT 2015

VI FØLGER FORSKNINGEN
INN I PRAKSIS

Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis

Atferdssenteret bidrar til at barn og unge med alvorlige atferdsproblemer, deres familier, barnehager og skoler får hjelp som er forskningsbasert, relevant, individuelt tilpasset og resultateffektiv.

Atferdssenteret

- driver tiltaksforskning for evaluering og utvikling av metodene, samt grunnforskning på sosial kompetanse og utvikling av atferdsproblemer blant barn og unge
- driver videreutvikling av metoder for forebygging og behandling av alvorlige atferdsvansker
- driver implementering, opplæring og kvalitetssikring av metodene
- har nasjonalt ansvar for kompetanseheving i fagmiljøer som jobber med atferdsvansker hos barn og unge
- deltar i internasjonalt samarbeid relatert til dette fagområde

INNHOLD

VÅR VIRKSOMHET	2
Lederen har ordet	2
Nøkkeltall om virksomheten	3
Våre arbeidsområder	4
Organisasjon og ledelse	6
RESULTATER	9
Forskning	10
Utvikling	12
Implementering	14
Med PALS siden 2002	16
Formidling og kommunikasjon	18
Internasjonalt samarbeid	20
Styring, kontroll og HR	22
ÅRSREGNSKAPET	25
Leders kommentar til årsregnskapet	26
Resultatregnskapet	27
Balanse, eiendeler	28
Balanse, egenkapital og gjeld	29
PUBLIKASJONER 2015	30

S. 2

LEDEREN HAR ORDET

Direktør Terje Christiansen viser til en kommentar i Aftenposten om mobbing – og går derfra til skolen og til forskningsstudien knyttet til implementeringen av PALS – *Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling*. Analysene viser redusert problematferd ved PALS-skolene.

S. 9

RESULTATER

Atferdssenterets oppdrag ligger innenfor tre primære arbeidsområder: Forskning og utvikling, tjenestetøtte gjennom opplæring, kvalitetssikring og sertifisering – og formidling, som skal inngå i samtlige aktiviteter ved senteret. Slik utførte vi vårt oppdrag gjennom 2015.

S. 25

ÅRSREGNSKAPET

Atferdssenteret er avhengig av stabile bevilgninger. Hele årsregnskapet er tilgjengelig på vår hjemmeside. Her begrenser vi oss til nøkkeltallene.

S. 30

PUBLIKASJONER

Atferdssenterets medarbeidere bidro i 2015 til fjorten fagfelleverderte artikler knyttet til vårt oppdrag. Oversikten, på side 30, rommer også bøker, bokkapitler og rapporter. På siste omslagsside følger videre en oversikt over ulike dokumenter – knyttet til vår 2015-rapportering – som er tilgjengelige på atferdssenteret.no.

Glimt fra 2015

Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	Desember
→ Opplæring i MATCH med John Weisz og Sarah Kate Bearman.	→ Atferdssenteret presenterer sin implementeringskunnskap under <i>Nordic Conference on implementation of Evidence-Based Practice</i> , arrangert av Høgskolen i Bergen.	→ Atferdssenteret presenterer funn fra Atferdssenterets PALS-studie på den danske PALS-konferansen, arrangert av Sosialstyrelsen.	→ Vi feirer ett tusen følgere på <i>Facebook</i> .	→ Implementeringsarbeidet med TIBIR, samt funn fra PMTO/TIBIR-forskningen, presenteres for et internasjonalt publikum under <i>Global Implementation Conference</i> i Dublin.	→ Forskere fra Atferdssenteret bidrar med popularisert – og populær – artikkel om barns selvregulering i <i>Tidsskrift for Norsk psykologforening</i> .	→ Ferie.	→ Dialogmøte med ungdommer fra <i>Forandringsfabrikken</i> , som gjester senteret.	→ Europeisk MST-opplæringsuke ved Atferdssenteret.	→ En delegasjon fra Japan gjester Atferdssenteret for å lære mer om vårt arbeid med mobbeforebygging og skolemodellen PALS.	→ Vår nasjonale fagkonferanse i Oslo Kongressenter. Nær 450 deltar.	→ Forskningsrådets FINNUT-program bevilger midler til å gjennomføre nytt prosjekt om barns læring, basert på data fra <i>Barns sosiale utvikling</i> .
→ Region Sør oppretter sitt første TFCO-team (behandlingsfosterhjem) i Drammen.	→ Norges forskningsråd utgir sin egen artikkel om prosjektet <i>Barns sosiale utvikling på forskning.no</i> .	→ Funn fra <i>Barns sosiale utvikling</i> får stor oppmerksomhet etter artikkel på <i>foreldre.no</i> om hvorfor noen barn er sinterere enn andre.	→ Funn fra prosjektet <i>Barns sosiale utvikling</i> benyttes i media for å belyse diskusjonen om kjernetid i barnehagen.	→ Effekten av oppskalering av PMTO i klinisk praksis. Presentasjon på <i>American Psychological Science</i> i NYC, USA.			→ PALS-konferansen samler 630 deltakere i Oslo Kongressenter.	→ Oppstart for evalueringsstudien <i>Depresjonsmestring for ungdom</i> .	→ MST får bred omtale gjennom reportasjer i <i>Bergens Tidende</i> .	→ MATCH presenteres på konferansen <i>Psykisk helse hos barn og unge i barnevernsinstitusjoner</i> ved NTNU.	
→ Åpent kurs om mobbeforebygging i barneskolen.							→ Vitamininnsprøytning for konsultasjonsstudien i TIBIR.	→ Oppplæring av alle MST-team i Norge i revidert LBR (læringsbasert rus) i MST.	→ Foreldretips fra PMTO får stor oppmerksomhet etter omtale på <i>foreldre.no</i> . Tema var hvordan å få barn til å lytte til beskjeder.		
→ Prosjektet <i>Barns sosiale utvikling</i> arrangerer fagdag for lærere i Drammen.							→ Funn fra studien <i>Barns sosiale utvikling</i> vekker oppmerksomhet i den amerikanske debatten om tidlig barnehagestart.				

Det finnes virkemidler for å forebygge mobbing i skolen. Flere undrer seg over at vi i Norge ikke engang tar i bruk de virkemidlene som vi *vet* fungerer.

Lederen har ordet

I en kommentar i Aftenposten (17.2.2016) viser Joacim Lund til NOVAs rapport *Skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø* og de strategier som der framheves som virksomme. Han omtaler det som en skandale at vi i Norge ikke tar i bruk alle virkemidlene vi *vet* fungerer.

I årsrapporten for 2015 retter også vi blikket mot skolen, og mot avslutningen av forskningsstudien knyttet til implementeringen av PALS – *Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling*. Modellen bygger på amerikansk forskning, som Lund også refererer til, og som er utviklet ved Atferdssenteret.

Utprøvingen av PALS startet på fire skoler i 2002, og er nå i bruk i 221 barne- og ungdomskoler i 74 kommuner i 17 fylker. Et godt skolemiljø skapes gjennom gode relasjoner elevene imellom, mellom lærere og elever – og gjennom tydelig og varm klasseledelse. Å vise hverandre respekt og omsorg, bidrar til et godt psykososialt læringsmiljø.

«Å vise respekt er å akseptere forskjeller og inkludere alle»

Analysene fra PALS-studien, der elever, lærere og foresatte ved 65 barneskoler deltok, viser blant annet at PALS-skolene har betydelig mindre problematferd på skolens fellesområder enn andre skoler – som ikke har tatt i bruk tilsvarende strategier for et bedre psykososialt læringsmiljø.

De skolene som er mest «trofaste» mot modellen, har òg de beste resultatene. Lærernes praksis endrer seg, de blir mer oppmuntrende og anerkjennende, og opplever selv at de blir bedre til å håndtere utfordrende hendelser.

Sammen med Frischsenteret, Statistisk sentralbyrå, Regionalt senter for barn og ungdomspsykiatri i Vest og Universitetet i Oslo, deltar vi i en treårig registerstudie, finansiert av Norges forskningsråd. Målet er å undersøke mulige langtidseffekter av henholdsvis PALS-modellen og Olweus-programmet. Gjør disse en forskjell for elevene også senere i livet?

Vi *vet* mye om hva som kan forebygge mobbing i skolen og om hva som skal til for å skape et bedre skolemiljø. Utfordringen ligger i nettopp det som påpekes i kommentaren i Aftenposten; nemlig det å få tatt strategiene i bruk. Vi hører stadig om enkeltsaker der den som har vært utsatt for mobbing, ikke er blitt tatt på alvor. At det er denne eleven som må bytte skole. At foreldre møter et system som ikke tar situasjonen på alvor.

PALS er en forebyggende modell for å skape et godt psykososialt læringsmiljø. Erfaringene herfra vil kunne bidra til å få på plass gode nasjonale retningslinjer for hvordan mobbesaker skal håndteres.

Det viktigste er at vi som observerer mobbing og andre former for alvorlig problematferd – medelever, lærere og foreldre – faktisk ikke tillater at det skjer. At mobbingen vedvarer, handler mye om dem som står og «ser på». Å gripe inn, er å vise omsorg. Å si ifra, er å ta ansvar. Å vise respekt, er å akseptere forskjeller og inkludere alle.

De gode holdningene skal vi ha med oss fra familien og fra barnehagen og skolen – alle viktige oppdragere i samfunnet. Veiledning er en viktig del av oppdragelsen. Vi voksne må vite hva barna våre foretar seg, og gi dem tilsyn og veiledning.

Foreldre blir glade når barna oppfører seg bra på skolen og sammen med andre. I dag har vi fått ekstra utfordringer i møtet med en del uheldig opptreden i sosiale medier. Sårbare barn og unge er utsatt. Som foreldre må vi lære oss hvordan vi også skal kunne følge med og rettlede. Godt tilsyn er et viktig innslag i alle Atferdssenterets modeller og programmer.

Terje Christiansen
administrerende direktør

SOSIALE MEDIER

Facebook

Antall følgere per 31.12.2015: 1 570
Beste rekkevidde per enkeltsak i 2015: 15 431

Twitter

Antall følgere per 31.12.2015: 577

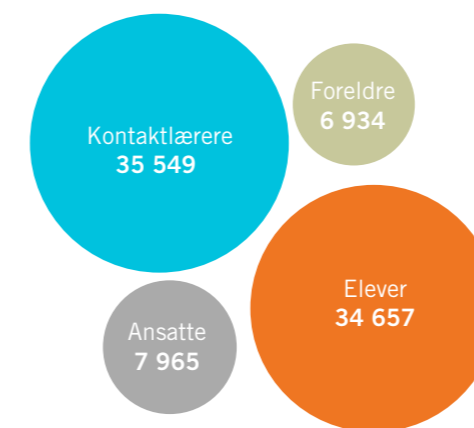
KONFERANSER

EN STUDIE MED DIMENSJONER

12 000

«Positiv atferdsstøtte i skolen» (PALS) er både en longitudinell utviklingsstudie og en evalueringsstudie. I fire år har vi fulgt mer enn 12 000 elever (4.–7. trinn) fra 65 barneskoler. Vi har samlet svar fra tusenvis av kontaktlærere, elever, ansatte og foreldre.

LES MER OM PALS PÅ MIDTSIDENE

AKTIVITETER

177

Undervisning og veiledning
Undervisning: 122
Veiledning: 55

113

Konferanse- og seminarbidrag
Nasjonalt: 85
Internasjonalt: 28

25

Publikasjoner
Nasjonalt: 7
Internasjonalt: 18

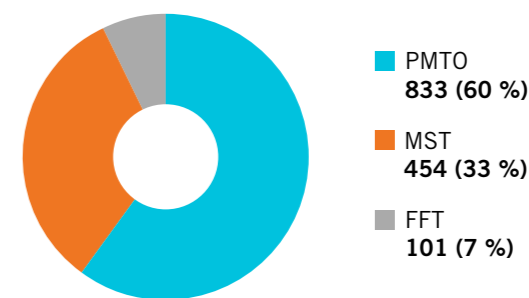
PALS-KONFERANSEN

630

630 fagpersoner deltok på PALS-konferansen med tema skolen som lærende organisasjon: Hvordan opprettholde kompetanse, kvalitet og kreativitet.

OVER 3000 BARN OG FAMILIER FÅR HJELP

Våre arbeidsområder

Atferdssenterets virksomhet er forankret i den avtalen som i 2003 ble inngått mellom Barne- og familiedepartementet og Universitetet i Oslo om etablering og drift av et nytt kunnskaps- og kompetansesenter, Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis, Atferdssenteret.

Statsbudsjettets kapittel prop 1 S, «Tilskot til forskning og utvikling i barnevernet», dikterer formålet og rammen for tilskuddet, og Bufdir forvalter tilskuddet innenfor rammen.

Proposisjonen tilsier at senteret har et nasjonalt ansvar for å gjøre kunnskap tilgjengelig for praksisfeltet, videre at midlene skal nyttes til forskning på og utvikling av nye metoder rettet mot barn og unge med alvorlige atferdsvansker, samt implementering av metodene.

Tre primære områder

I tilskuddsbrevet pekes det på tre primære arbeidsområder:

- **Forskning og utvikling:** Senteret skal drive forskning og praksisutvikling av relevans for barnevernet, med særlig vekt på metodeutvikling for barn og unge med alvorlige atferdsvansker. Videre skal senteret utvikle metoder, modeller og programmer som bidrar til kvalitetsforbedring i praksis og som øker samarbeidet i tjenesten på tvers av statlig og kommunal sektor.

- **Implementering og tjenestestøtte:** Atferdssenteret skal gi tjenestestøtte til kommunale og regionale tjenestområder. Kvalitet og tilgjengelighet er viktige stikkord.
- **Formidling:** Senteret skal ha formidlingsaktiviteter med et siktemål om å øke graden av kunnskapsbasert praksis, herunder evidensbasert praksis i barnevernet.

Rapporteringskrav

Forskningsavdelingen skal rapportere på

- framdriften på prosjektet *Barns sosiale utvikling*
- hva som modererer og medierer PMTO, TIBIR og PALS
- skoleintervensjoner knyttet til PMTO og MST
- evalueringer av FFT og TFCO
- RCT-studien av TIBIR

- indikatorer for måling av kvalitetsutvikling i barnevernet

Utviklingsavdelingene skal rapportere på

- opplæring, sertifisering, spredning, dekning, drift og kvalitetssikring av TIBIR, PMTO og PALS (utviklingsavdeling barn) og MST, FFT og TFCO (utviklingsavdeling ungdom)
- framdriften av nye prosjekter under utvikling, som for eksempel MATCH (kunnskapsbasert behandling av barn med sammensatte vansker)

Atferdssenterets forskningsprofil

Forskningstemaene er gitt i vårt samfunnsoppdrag og skal gi økt kunnskap om hvordan atferdsproblemer oppstår og hvordan de avhjelpes. Prioriteringer gis gjennom strategiplaner forankret i Atferdssenterets styre og i signalene som gis i tilskuddsbrev til Atferdssenteret. Ekstern finansiering av prosjekter, for eksempel gjennom Norges forskningsråd, gir økte muligheter til å løse samfunnsoppdraget.

Atferdssenteret driver både med grunnforskning og intervensjons- eller tiltaksforskning i forbindelse med evaluering og utvikling av nye metoder.

Tiltaksforskningen skjer i samarbeid med utviklingsavdelingene for barn og ungdom, noe som gir gode muligheter til å prøve ut nye forskningsbaserte både behandlingstiltak og forebyggende tiltak i etablerte praksismiljøer.

Vi opererer med klare skiller og tydelig arbeidsdeling mellom forsknings- og implementeringsaktiviteter. For å ivareta behovet for uavhengig forskning, er det utarbeidet retningslinjer for samarbeid – i tråd med internasjonalt anerkjente standarder.

Våre modeller

Atferdssenteret har også i 2015 arbeidet med forskning, utvikling og implementering knyttet til en rekke modeller og intervensjoner.

- Parent Management Training Oregon (PMTO), et behandlingstilbud rettet mot familier med barn mellom tre og tolv år.
- Tidlig innsats for barn i risiko (TIBIR), et forebyggingsprogram for atferdsvansker. Programmet, som implementeres i kommunene, består av seks intervensjoner; kartlegging, foreldrerådgivning, foreldregruppertilbud, konsultasjon, sosial ferdighetstrening – og PMTO-behandling.
- Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling i skolen (PALS). En skoleomfattende modell for å styrke barns skolefaglige og sosiale kompetanse, å forebygge og mestre atferdsproblemer og å forebygge mobbing i skolen. Prosjektet omhandler forholdet mellom skolefaglige og sosiale ferdigheter, samt betydningen av tidlig intervensjon overfor alle elever som trenger ekstra oppfølging i barneskolen.
- Multisystemisk terapi (MST), et behandlingstiltak for ungdom i alderen

12–18. Teamene er etablert i Bufetats regioner og driftes der, mens Atferdssenteret er faglig ansvarlig for metoden og for overordnet kvalitetssikring av gjennomføring.

- Funksjonell familierapi (FFT), et behandlingstiltak for ungdom i alderen 11–18 sammen med deres foreldre. FFT-team er etablert i Bufetat, med Atferdssenteret som ansvarlig for opplæring og overordnet kvalitetssikring.
- Behandlingsfosterhjem – Treatment Foster Care Oregon (TFCO) – for ungdom, i alderen 12–18, med de alvorligste atferdsproblemene. Bufetat er ansvarlig for tiltaket, mens Atferdssenteret har et overordnet ansvar for opplæring, kvalitetssikring og det faglige innholdet.
- Læringsbasert rusbehandling (LBR) er en integrert del av MST, FFT og TFCO.
- MATCH er en kunnskapsbasert behandling, bestående av flere moduler, av barn med sammensatte vansker, i alderen 6–15 år. Forberedelsene til innføring av MATCH har pågått over noe tid, med sikte mot oppstart av prøveprosjektet i 2016.

Atferdssenteret – Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis AS – er et aksjeselskap, heleid av Universitetet i Oslo. Senteret er organisert som et datterselskap i Unirand AS.

Organisasjon og ledelse

Styre og organisasjon

Styret har sju medlemmer med personlige vararepresentanter. Tre av medlemmene oppnevnes av Universitetet i Oslo, ett av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, ett av Helse- og omsorgsdepartementet og ett av Kunnskapsdepartementet. Generalforsamlingen oppnevner styreleder.

Ledelsen

Senteret har tre fagavdelinger; Forskningsavdelingen, Utviklingsavdeling barn og Utviklingsavdeling ungdom, og en administrasjonsavdeling, som også rommer kommunikasjon og formidling. Administrerende direktør og tre fagdirektører utgjør ledergruppen. Hver av utviklingsavdelingene har en assisterende fagdirektør, som er stedfortreder i ledergruppen og ved fravær.

Gode hjelpere i praksisfeltet

Senteret har 45 sentralt ansatte, hvorav tre på deltid, og seks regionale koordinatore. Senterets virksomhet foregår i stor grad i praksisfeltet. Utviklingsavdeling barn har faglig ansvar for sju PMTO-regionkonsulenter ansatt i Bufetas fem regioner. Utviklingsavdeling ungdom har faglig ansvar for fem MST-konsulenter ansatt i Bufdir – og dessuten faglig ansvar for alle MST-, FFT- og TFCO-teamene.

Over tusen utøvere

Det er de enkelte tjenesteeierne som beslutter å ta i bruk metodene, delta i forskning og bidra videre i kvalitetssikring, opplæring og veiledning. Ansatte i Bufetat, helseforetakene og kommuner, rundt åtti fagpersoner, bidrar i dette arbeidet. Uten denne bistanden ville ikke metodeutøvelsen ved over tusen utøvere kunne kvalitetssikres, slik at tiltakene når fram til bruker-

ne i det omfang og med det innholdet som forskning har vist er virkningsfullt.

Atferdssenterets styre

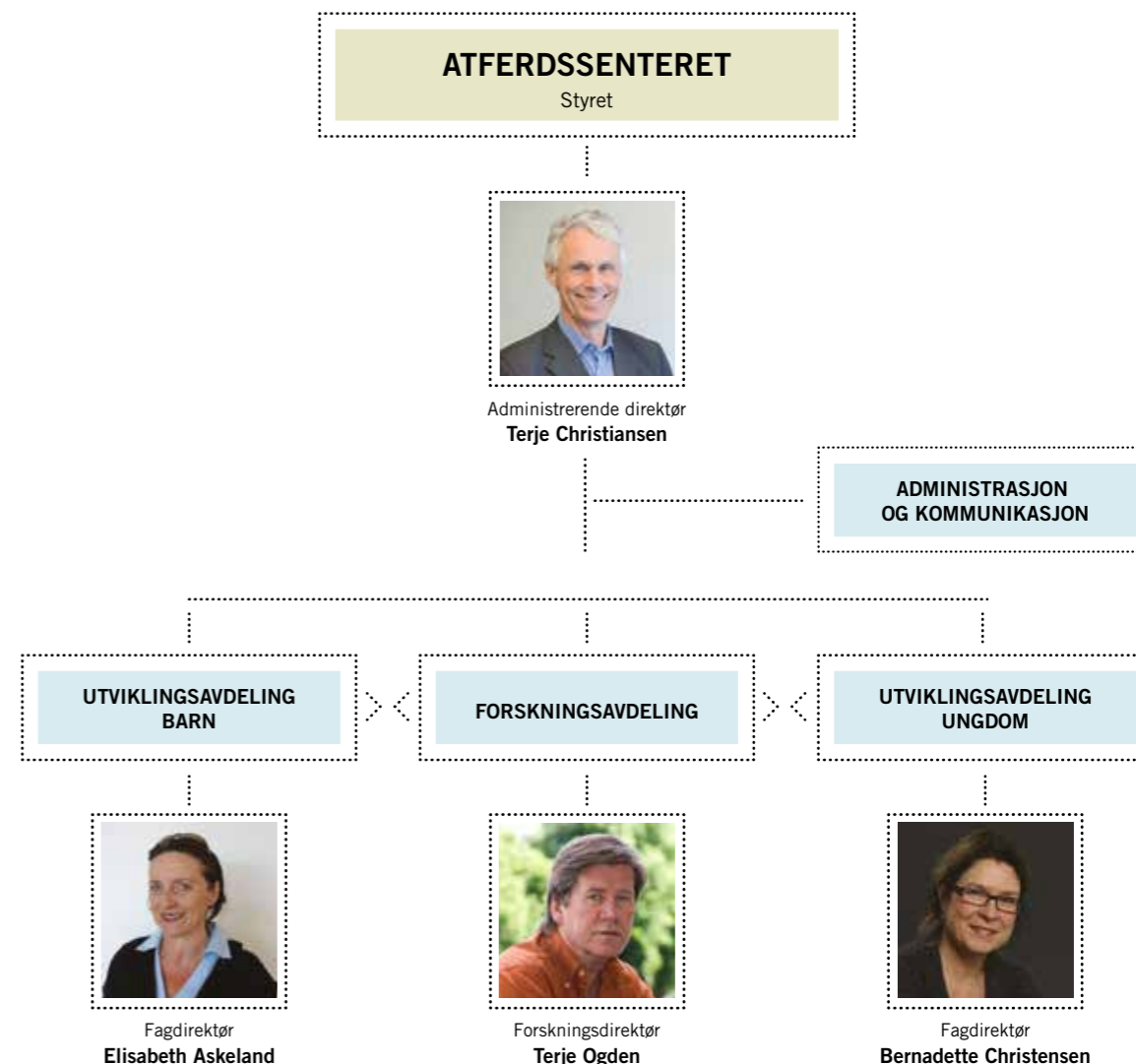
Styret har i 2015 bestått av

- Tore Hansen, professor, Institutt for statsvitenskap, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo, styreleder.
- Monica Dalen, professor, Institutt for spesialpedagogikk, Det utdanningsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo, styremedlem (vara for styreleder).
- Erik Gulbrandsen, direktør Unirand AS, styremedlem.
- Frid Hansen, fagsjef, Borgestadklinikken, styremedlem.
- Ellinor F. Major, ass. divisjonsdirektør, Nasjonalt folkehelseinstitutt, styremedlem.
- Egil Larsen, avdelingsleder, Øverby kompetansesenter, styremedlem.
- Anett Apeland, assisterende fagdirektør i utviklingsavdeling barn, Atferdssenteret, ansattes representant.

Vararepresentanter

- Odd Arne Tjersland, professor, Psykologisk institutt, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
- May Britt Drugli, nestleder ved RBUP Midt-Norge.
- Kristin Schelderup Mathiesen, avdelingsdirektør, Nasjonalt folkehelseinstitutt.
- Anne Thorbjørnsen, direktør, Øverby kompetansesenter.
- John Kjølbi, forsker, Atferdssenteret, ansattes vararepresentant.

Det ble i 2015 avholdt 4 styremøter.

Terje Christiansen er administrerende direktør ved Atferdssenteret. Han har vært ansatt ved senteret helt fra starten av, og tiltrådte i sin nåværende stilling i 2012.

Elisabeth Askeland leder den landsdekkende implementeringen av PMTO, TIBIR og PALS. Hun har overordnet ansvar for utviklingsarbeid og kvalitetssikring av alle modellene. I tillegg har hun faglig ansvar for regionkoordinatorene og faglig oppfølging av Bufetats regionkonsulenter.

Terje Ogden har vært forskningsdirektør og leder for forskningsavdelingen ved Atferdssenteret siden senterets opprettelse i 2003. Han har ansvar for en rekke forskningsprosjekter knyttet til atferdsproblemer og sosial kompetanse hos barn og ungdom.

Bernadette Christensen leder den landsdekkende implementeringen av MST, og implementeringen av FFT og TFCO. Hun har overordnet ansvar for utviklingsarbeid og kvalitetssikring av alle metodene. Hun har ansvar for MST-ansatte i Bufdir og faglig oppfølging av teamene i Bufetat.

Noe til alle – og mer til de som trenger det

Det handler om å tilpasse tiltak til barns forutsetninger og behov. Vi må ha et klart mål om at barnehagen og skolen skal være inkluderende, med et trygt og godt læringsmiljø for alle – også de vanskelige. Vi må ikke «vente og se». Alle må få hjelp så snart det viser seg at de strever.

Terje Ogden, forskningsdirektør, Atferdssenteret

Ogden, T. (2015). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Oppdrag utført

Atferdssenterets oppdrag er å styrke kunnskapen og høyne kompetansen i arbeidet med atferdsproblemer blant barn og unge gjennom aktiviteter innenfor tre primære arbeidsområder:

- Forskning og utvikling
- Tjenestestøtte gjennom opplæring, kvalitetssikring og sertifisering
- Formidling

Vi rapporterer på disse områdene.

- Forskning
- Utvikling
- Implementering og tjenestestøtte
- Formidling og kommunikasjon
- Internasjonalt samarbeid
- Styring, kontroll og HR

Atferdssenteret driver både grunnforskning, intervensjonsforskning og implementeringsforskning. Flere av prosjektene har vært inne i en intensiv periode med datainnsamling, mens andre har resultert i flere fagartikler i anerkjente tidsskrifter.

Forskning

Barns
sosiale
utvikling

6 mnd
1159
Fullført

1 år
1137
Fullført

2 år
1098
Fullført

3 år
1072
Fullført

4 år
1080
Fullført

5 år
972
Fullført

1. klasse
947
Fullført

2. klasse
864
Pågår

Siden 2006 har prosjektgruppen i *Barns sosiale utvikling* ved Atferdssenteret fulgt rundt 1100 barn og deres familier. Gjennom omfattende datainnsamling og et bredt utvalg av metoder har de fulgt den sosiale utviklingen hos barn fra de var et halvt år gamle. Illustrasjonen viser antall gjennomførte foreldreintervjuer per 31. desember 2015.

Mål

Forskningen ved Atferdssenteret har som målsetting å bidra til utvikling av god praksis for forebygging og behandling for barn og ungdom med atferdsproblemer.

Dette gjøres ved å undersøke om programmer eller metoder virker, hvem de virker for, og hva som gjør at de virker.

Videre er det et mål å bidra til det generelle kunnskapsgrunnlaget som metodene bygger på.

Intervensjonsforskning har en sentral plass i senterets forskningsavdeling, og omfatter evaluering av metoder, modeller og programmer.

En viktig del av denne type evalueringer er å avdekke og analysere endringsmekanismer i metodene som benyttes, og bidra til utvikling av disse. I tillegg til dette, ser man på faktorer som hemmer og fremmer implementering.

Forskningsavdelingens logistikkteam er organisert rundt de mange oppgavene som planlegging og gjennomføring av senterets forskningsstudier krever, og har som hovedmål å sikre høy svarprosent og best mulig datakvalitet.

Resultat

Barns sosiale utvikling (BONDS): Prosjektet er i sitt niende år, og har fulgt ca. 1100 barn gjennom oppveksten; i familien, så i barnehagen og videre inn i skolen. Ved utgangen av året er det meste av datainnsamlingen fram til og med 2. klasse fullført. Det har vært stor aktivitet knyttet til analyser av observasjonsdata fra FINNUT-prosjektet *Betydningen av tidlig stimulering i familien og barnehagen*, og en ny post doc.-stilling er også kommet til i dette prosjektet.

BONDS-forskere var vertskap for det andre nasjonale seminaret om longitudinell barnehageforskning, med bred deltakelse fra aktive forskningsmiljøer og forvaltningen. Flere artikler med funn fra prosjektet er blitt publisert i 2015.

MATCH-studien: Arbeidet med en forskningsprotokoll for evalueringen av den modulbaserte behandlingen MATCH er blitt videreført. Forskningsavdelingen har samarbeidet med utviklingsavdelingene om oversettelse og tilpasning av en norsk behandlingsmanual. Sju barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker er blitt rekruttert. Disse vil teste ut behandlingen og bidra med saker til studien.

Depresjonsmestring for ungdom (DU): Prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd via FINNUT-programmet, med oppstart i januar 2015. Gjennom året har prosjektet hatt fokus på rekruttering av deltakere og saker til evalueringstudien. I vårsemesteret ble tretti kursledere rekruttert fra PPT,

oppfølgingstjenesten, helsestasjoner og helsesøstertjenesten. Halvparten av de rekrutterte fikk opplæring i kursopplegget *Depresjonsmestring for ungdom* høsten 2015, og har siden startet sin egen rekruttering av ungdommer til å delta i kursopplegget.

Evaluering av skolemodellen PALS: Etter at den omfattende datainnsamlingen ble avsluttet i 2012, er data blitt bearbeidet og analysert. Dette har resultert i tre fagartikler i 2015, med direkte funn fra studien (se publikasjonslisten side 30). Artikkelen redegjør for effekter av PALS, både for elever, skoler og lærere.

nye analyser og publikasjoner basert på det omfattende datamaterialet, samlet inn over ti år. Det vil bli søkt om midler til videreføring av datainnsamlingen.

Evalueringstudien av kurset *Depresjonsmestring for ungdom* videreføres, og som forventet er det utfordringer knyttet til rekruttering av ungdommer.

Langtidseffekter av skoleintervensjoner: Atferdssenteret har siden høsten 2014 vært én av fem samarbeidspartnere i en omfattende registerstudie av langtidseffekter av skolemodellen PALS og Olweus-programmet (mot mobbing og antisosial atferd). Prosjektaktivitetene har i 2015 vært knyttet til å strukturere data, og å innhente tillatelse til kopling av ulike datasett.

Evaluering av Funksjonell Familierapi (FFT): Prosjektet er videreført fra 2014, med fortsatt rekruttering og innsamling av saker. Dette i nært samarbeid med fire av Bufetats regioner; Vest-, Sør-, Øst-, og Midt-Norge. Studien har som målsetting å rekruttere 150 familier med ungdom i alderen 11 til 18 år.

Vi vil ha fortsatt fokus på rekruttering i 2016, for å få nok informanter til å gjennomføre en god randomisert studie.

De to studiene som undersøker virkningen av *konsultasjonsmodulen i TIBIR* og *Funksjonell familierapi (FFT)* fortsetter, og rekruttering av saker er planlagt avsluttet i 2016.

Evalueringen av Tidlig innsats for barn i risiko (TIBIR): Tidligere er tre av TIBIRs fem moduler blitt evaluert. I 2015 har den fjerde modulen, *konsultasjonsmodulen for ansatte i barnehage og skole*, vært under evaluering gjennom en egen randomisert kontrollstudie. I tillegg er det gjennom året utført analyser av modererende og medierende faktorer i TIBIR-modulene.

Publikasjoner: Det produseres årlig mange og viktige publikasjonsbidrag. Antallet kan variere fra år til år, avhengig av hvor i forløpet man er i de ulike prosjektene. En oversikt over publikasjonene i 2015 gjengis på side 30. Se også aktivitetsrapporten som er lagt ut på vår hjemmeside.

PALS-studien er inne i en analysefase, og det forventes flere publikasjoner av funn fra det rike datamaterialet, samlet inn fra elever og lærere. Innsamlete data fra PALS-studien vil også være en del av grunnlaget for den omfattende registerstudien av langtidseffekter av skoleintervensjoner, ledet av Frischsenteret.

Framtidsplaner

Også framover vil det bli stor aktivitet knyttet til evalueringstudien av *MATCH*. Terapeutopplæringen i 2016 vil etterfølges av en randomisert kontrollert studie, der *MATCH*-behandling vil bli sammenliknet med vanlig praksis ved barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker. Rekrutteringen av saker vil skje etter terapeutopplæringen. 280 familier skal delta.

Prosjektet *Barns sosiale utvikling* fortsetter, blant annet med delprosjektet om tidlig stimulering og skoleferdigheter, finansiert via FINNUT-programmet. Et nytt delprosjekt starter opp, knyttet til hvordan barn søker informasjon og tilegner seg kunnskap (FINNUT). Siste del av den planlagte datainnsamlingen i prosjektet fullføres i 2016, og vil medføre

Langvarig utviklingsarbeid ligger bak de seks modellene som er i bruk utover i landet; PMTO, TIBIR, PALS, MST, FFT og TFCO. Nå står MATCH for tur. Men først må den prøves ut. Utviklingsavdelingene for barn og ungdom har bidratt i tilretteleggingen, blant annet gjennom opplæring av MATCH-terapeuter.

Utvikling

«Den kanskje største utfordringen er å gjøre tiltakene tilgjengelige for de som trenger det mest»

Viktig utviklingsarbeid har vært slutføringen av håndboka *Læringsbasert rusbehandling i MST*, utført av Utviklingsavdeling ungdom, i samarbeid med MST-konsulentene i Bufdir.

Mål

Alt utviklingsarbeid skal være i tråd med Atferdssenterets overordnede målsetting, om å bidra til at barn og unge med alvorlige atferdsproblemer, deres familier, barnehager og skoler får hjelp som er forskningsbasert, relevant, individuelt tilpasset og resultat effektiv ut i fra dagens kunnskapsnivå.

Vi har faglig ansvar for seks modeller, tilpasset norske forhold. MST, FFT og TFCO for ungdom, PMTO og lavterskeltilbudet TIBIR for barn – og den skoleomfattende modellen PALS. Intervensjonene innenfor de ulike modellene skal være tilgjengelige over hele landet, for at alle skal kunne få likeverdige behandlingstilbud.

Utviklingsarbeidet ved Atferdssenteret er knyttet til kontinuerlig evaluering, tilpasning og forbedring av nye og eksisterende modeller, basert på kunnskap framkommet gjennom forskning på effekter og bruk av de ulike intervensjonene. Alt materiell skal være lett tilgjengelig.

I tillegg er gode oppfølgingsverktøy nødvendig for å følge behandlingsforløp vi forvalter. Verktøyene skal kunne gi svar på om praktikerne utøver metodene som tiltenkt, om det skjer endringer i familiesituasjonen, samt om brukerne er fornøyde med behandlingen. Dokumentasjonen skal gjøres tilgjengelig,

som en del av arbeidet med kvalitets-sikring.

Forskningen ved senteret skal ikke bare vise om intervensjoner virker eller ikke, men øg gi utviklingsavdelingene kunnskap om hva som kan gi enda bedre resultater.

Resultat

Atferdssenteret behandler omfattende datamateriale med sensitive personopplysninger. I tillegg til egne forskningsdatabaser, lagres disse i databasene pmt.no (for PMTO/TIBIR) og Primula (for MST, FFT og TFCO). Kontinuerlig kvalitetssikring, i tråd med Datatilsynets retningslinjer, er en viktig del av utviklingsarbeidet.

Det er også i 2015 lagt ned mye innsats for å utvikle og øke brukervennligheten på ulike hjemmesider og databaser.

Utviklingsarbeidet pågår kontinuerlig. Det er utviklet eget materiell i tilknytning til alle intervensjonene, og dette kan dels lastes ned via ekstranett og pmt.no, dels kjøpes via atferdssenteret.no.

I 2015 ble det åpnet for å registrere saker på pmt.no, samt at det er utviklet system for å generere ulike rapporter. Ved utgangen av 2015 hadde databasen pmt.no 1163 brukere fra seks hundre arbeidsplasser.

Arbeidet med en egen implementeringshåndbok for TFCO er videreført, og en første versjon er ferdigstilt. TFCO er det samme som tidligere MTFC. Navneendringen fant sted i juli 2015.

For å styrke MST, FFT og TFCO som rusbehandling for ungdom, er det jobbet videre med læringsbasert rusbehandling (LBR), implementert som en integrert del av metodene.

I samarbeid med MST-konsulentene i Bufdir, har Utviklingsavdeling ungdom slutført håndboka *Læringsbasert rusbehandling i MST*. Manualen foreligger nå, oversatt og tilpasset norske forhold, med utgangspunkt i en amerikansk manual (Henggeler 2012).

Mange unge har, gjennom ungdomsprogrammene MST, FFT og TFCO, fått god hjelp til å håndtere sine rusproblemer.

Antallet avsluttede saker for de tre programmene var – for 2015 – 513.

Rundt halvparten av ungdommene har rusproblemer ved inntak. Ved avsluttet behandling rapporterer ca. 90 prosent av ungdommene at de ikke lenger har rusproblemer. Tidligere års registre-

ringer viser at behandlingsresultatene opprettholdes ett år etter behandling.

Målet om at MST skal være tilgjengelig over hele landet kan være utfordrende. Pilotstudien «MST geografisk» tester om MST kan utføres med samme gode resultater i tilfeller med store avstander. En foreløpig oppsummering viser gode resultater i disse sakene. I 2015 ble det registrert 48 saker med reisetid over 1 ½ time for MST-teamet.

På tvers av utviklingsavdelingene er det blitt ferdigstilt en modell for familiearbeid i MultifunC og en modell for familiearbeid i rusinstitusjoner (LBR).

I prosjektet *Læringsmiljø, prososial atferd og lesing* er det gjennom underpro-

sjektet I-PALS utviklet og prøvet ut kartleggingsverktøy for leseferdigheter og sosiale ferdigheter for barn i 1.–5. klasse. I-PALS skjer i et samarbeid mellom utviklingsavdeling barn ved Atferdssenteret og Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo.

Senteret samarbeider med programutvikler John Weisz om studien knyttet til behandlingstilnærming for barn med sammensatte vansker, *Modular Approach to Treatment for Children with Anxiety, Depression, Trauma, or Conduct Problems (MATCH-ADTC)*.

Utviklingsavdelingene for barn og ungdom har bidratt i tilretteleggingen, blant annet gjennom opplæring av MATCH-terapeuter.

Framtidsplaner

Det vil også framover arbeides kontinuerlig med utvikling av kvalitet, innhold, materiell og databaser knyttet til Atferdssenterets ulike modeller, basert på den til enhver tid oppdaterte forskningen.

Ambisjonen er at intervensjonene skal kunne nå flere i målgruppen med samme høye kvalitet. Den kanskje største utfordringen er å nå ut til de som trenger dem mest – en helt vesentlig og overordnet oppgave for utviklingsavdelingene.

Vi vet at atferdsproblematikk kan være sammensatt og innebære ulike utfordringer. Det blir derfor interessant å følge det videre utviklingsarbeidet knyttet til utprøving av behandlingsmodellen MATCH i Norge, som startet i 2015.

MATCH er en modulær behandlingsmodell som skreddersyr og kombinerer komponenter fra fire ulike evidensbaserte intervensjoner (én rettet mot atferdsvansker, én mot angst, én mot depresjon og én mot traumer) ut fra barnas behov og utfordringer.

Den versjonen som testes ut i Norge, innlemmer ungdom opp til femten år.

Utviklingsavdelingene vil også framover involvere seg i opplæring og kvalitets-sikring av MATCH-terapeutenes utøvelse.

Gjennom implementeringen av forskningsbaserte modeller, bidrar Atferdssenteret til metodeutvikling i barneverntjenestene, psykisk helsevern for barn og unge, PPT, barnehager, skoler, helsestasjoner og skolehelsetjenesten.

Implementering

TIBIR I NORGE

104 774 305

TIBIR-kommuner

aktive TIBIR-utøvere

aktive PMTO-terapeuter

Av de 104 TIBIR-kommunene er tretten i et interkommunalt samarbeid.

Mål

Implementering er å overføre forskningsbasert kunnskap til praksisfeltet. Metodene skal benyttes med det samme innholdet og den samme intensiteten som har vist seg å virke i kontrollerte studier. Implementeringsstrategien er å inngå i et forpliktende samarbeid om

opplæring, veiledning og kvalitetssikring med de ansvarlige i kommunene og i spesialisttjenestene. For å sikre at tilbudet utøves med samme kvalitet og innhold, uavhengig av hvor tilbudet utøves, stilles det felles kvalitetskrav for utøverne.

Resultat

Implementeringsarbeidet for Utviklingsavdeling barn omfatter behandlingsmodellen Parent Management Training Oregon (PMTO), forebyggingsmodellen Tidlig innsats for barn i risiko (TIBIR) og den skoleomfattende modellen Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling (PALS).

Implementeringsarbeidet foregår regionalt og kommunalt i tett samarbeid med utviklingsavdelingene ved senteret.

Hovedoppgavene i Utviklingsavdeling ungdom er å videreføre implementeringen av behandlingsprogrammene for ungdom i samarbeid med Bufetat og Bufdir. Ungdomsprogrammene er Multisystemisk terapi (MST), Funksjonell familierapi (FFT) og Behandlingsfosterhjem (TFCO = Treatment Foster Care Oregon).

Resultater og informasjon om kapasitet og resultater i regionene, samles i databasene Primula (MST, FFT og TFCO) og pmt.no (PMTO og TIBIR).

I 2014 kom et nytt hjelpemiddel i form av «Veileder om implementering av Tidlig innsats for barn i risiko (TIBIR). Fra teori til praksis». Denne beskriver alle sidene ved implementeringsarbeidet. Den nye veilederen vil i mange år framover bidra til gode implementeringsprosesser også for andre evidensbaserte modeller.

Framtidsplaner

Veiledning og støttesystemer for utøverne kan være krevende å opprettholde når ressursene er knappe, og når også andre viktige områder skal prioriteres. Utfordringen for Atferdssenteret er å utvikle kostnadseffektive systemer, ikke minst når stadig flere utøvere blir involvert.

Flere nettbaserte konsultasjoner og opplæringer er prøvd ut, noe som kan spare både tid og penger.

Samtidig ser vi at tett oppfølging av utøverne er avgjørende for en bærekraftig implementering.

Målet er å opprettholde kvaliteten også når modellene spres i stor skala; til hele tjenesteapparatet, mange tjenestesteder og kommuner – og med mange praktikere involvert. Kvalitetssikringssystemene må være på plass i de organisasjonene som skal ta

kunnskapen i bruk. Det forutsetter at alle som deltar i implementeringen, fra ledelse til utøvere, har en felles forståelse og forpliktelse til prosessen. Kompetanse, organisasjon og ledelse er tre helt vesentlige dimensjoner for å lykkes. Eksempler på drivkrefter er

rekruttering av praktikere, opplæring, veiledning, evaluering og mål.

PMTO: Tilbys ved ca. 47 fagkontor i Bufetat, i rundt 35 poliklinikker (BUP) og i 104 kommuner/bydeler som en del av TIBIR. I 2015 har 67 terapeuter fått opplæring regionalt. Ved utgangen av 2015 er det 305 aktive, sertifiserte terapeuter i Norge. Alle PMTO-terapeuter deltar i veiledningsgrupper.

TIBIR: Det er 104 TIBIR-kommuner, hvorav tretten er i et interkommunalt samarbeid. Det er nå 774 aktive utøvere. 110 har i 2015 deltatt på en TIBIR-opplæring, og 12 nye kommuner har startet implementeringen av TIBIR.

PALS: 221 grunnskoler i 74 kommuner er nå PALS-skoler, med veiledning og oppfølging fra 57 PALS-veiledere.

MST: Bufetat har ansvaret for driften av de 21 MST-teamene, med ca. hundre ansatte (veiledere og terapeuter), mens Atferdssenteret står for opplæring og overordnet kvalitetssikring. Teamene opprettholder sine gode resultater, med en betydelig bedring for ungdommene med hensyn til skole og arbeid – samt færre institusjonsplasseringer.

For å sikre en best mulig geografisk spredning av MST, ble pilotstudien *MST-geografisk* videreført i 2015. Saker med reisetid for terapeutene på over halannen time blir registrert i Primula-databasen, og i 2015 ble det registrert 48 saker med reisetid over 1 1/2 time, ca. 10 % av alle sakene.

FFT: Videre drift av fire FFT-team i Bufetat, og ett kommunalt team i Bærum kommunes barneverntjeneste, med kvalitetssikring av teamenes arbeid gjennom konsultasjon til veilederne. Atferdssenteret har gjennom året gitt opplæring til alle nye FFT-terapeuter.

TFCO: Driften av TFCO i Sandvika er videreført. Viktige oppgaver har vært opplæring, veiledning og løpende oppfølging av behandlingsteamet og behandlingshjemmene.

Region Sør opprettet i januar sitt første TFCO-team i Drammen. Det nye TFCO-teamet har rekruttert fem behandlingsfosterhjem.

All implementeringsforskning viser at høy implementeringskvalitet er avgjørende for hvorvidt en modell gir tilsiktet effekt eller ikke, og selv de mest effektive intervensjonene vil ikke gi positive resultater for målgruppen dersom de ikke er riktig implementert.

Vil vil ha like høy grad av oppmerksomhet rettet mot dette i framtida – som vi har i dag.

Også implementeringsstrategiene vil kunne bli revurdert når rapporten fra evalueringskomiteen foreligger i løpet

av våren 2016. Det vil være naturlig å inkludere konklusjoner og innspill fra denne i implementeringsplanene framover.

MED PALS SIDEN 2002

Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling

HVA: Gjennom å bygge et godt psykososialt skolemiljø, fremme elevenes skolefaglige og sosiale kompetanse og å styrke læreren som klasseleder, skal PALS-modellen bidra til å forebygge og redusere atferdsproblemer.

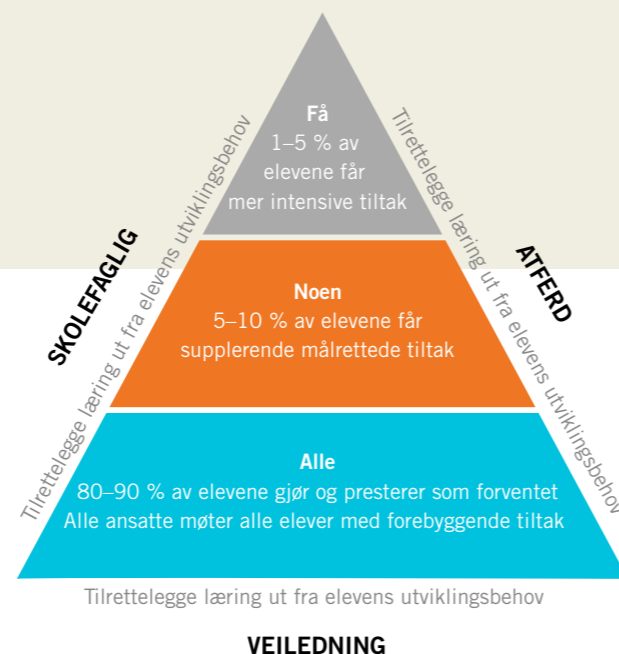
HVORDAN: Gjennom strukturert opplæring, veiledning og langsiktig støtte tilføres skolene økt kunnskap og kompetanse om hva som fremmer en positiv skolekultur og et godt læringsmiljø for alle elever og alle ansatte. Kommunene søker om deltakelse sammen med aktuelle skoler.

HVOR MANGE SKOLER? Ved utgangen av 2015 var det 221 barne- og ungdomskoler fra 74 kommuner i 17 fylker som benyttet seg av den skoleomfattende tiltaksmodellen PALS.

HVOR MANGE VEILEDERE? Det niende kullet av PALS-veiledere er under opplæring dette skoleåret. Siden 2006 er det utdannet 100 PALS-veiledere. I dag er det 65 aktive PALS-veiledere.

Kjernekomponenter i innsatsmodellen

- Definere og lære bort regler og forventninger
- Anerkjennelse og oppmuntring
- Håndtering av problematferd
- Positiv involvering – gode relasjoner
- Tilsyn

Kompetanse, kvalitet og kreativitet

Rundt 630 skolefolk, praktikere og forskere deltok på den ellefte PALS-konferansen i september.

Hovedtemaet var knyttet til skolen som lærende organisasjon: Hvordan opprettholde og videreutvikle kompetanse, kvalitet og kreativitet.

Vedvarende innsats

Spesielt for PALS-skoler er den vedvarende innsatsen over år.

Hele 100 av skolene er nå i sitt åttende år som PALS-skoler, mens en del skoler har vært med i 10–12 år. Langvarig innsats er mulig, fordi PALS vektlegger vedlikeholdsaktiviteter – og stadig utvikling av modellen.

Kvalitetssikringen i PALS

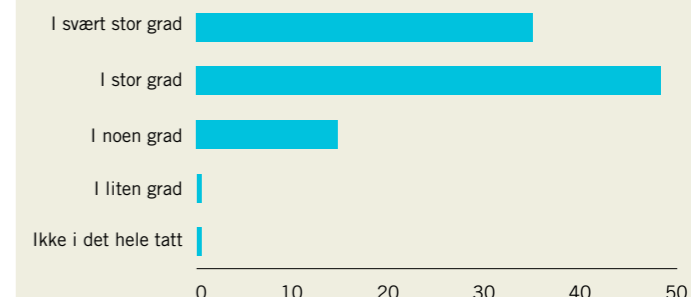
Det er viktig at skolen selv vurderer status og prioriterer planlegging, gjennomføring og videreføring av PALS.

Unikt for skoler som implementerer PALS er de databaserte evalueringsverktøyene for å sikre god implementeringskvalitet, og for å opprettholde kompetanse og høy metodeintegritet. For dette formålet blir det anvendt sjekklister som grunnlag for å vurdere status og behov for forbedringer i forhold til:

- Skoleomfattende system
- Settinger utenom undervisningsrom
- Klasse- og undervisningssystem
- Individuelle støttesystem
- Samarbeid mellom hjem og skole

PALS BIDRAR TIL ET GODT SKOLEMILJØ

Grafen er hentet fra Rektorundersøkelsen (2014). Også beskrevet i *Spesialpedagogikk* 1, 17–29.

Funn fra PALS-forskningen

Problematferd redusert

To skoleundersøkelser – med ti års mellomrom – viser betydelig redusert problematferd.

Omfanget av daglige innslag av problematferd er nesten halvert. Den positive reduksjonen gjaldt både i og utenfor klasserommene – samt både mer og mindre alvorlig problematferd.

Sørli, M-A., & Ogden, T. (2014). Mindre problematferd i grunnskolen? Lærervurderinger i et 10-års perspektiv. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 98, 190–202.

Bedrer klassemiljøet

PALS har en positiv innvirkning på problematferd, klassemiljø og inkludering i skolen.

Dette gjelder både mer og mindre alvorlige former for problematferd. Størst utbytte hadde de skolene som gjennomførte arbeidet i nær overensstemmelse med slik modellen og implementeringsprosessen er beskrevet av utviklerne.

Sørli, M-A., & Ogden, T. (2015). School-Wide Positive Behavior Support – Norway. Impacts on problem behavior and classroom climate. *International Journal of School & Educational Psychology*, 00, 1–16.

Bra også for ansatte ved skolen

PALS er ikke positiv bare for elevene. Også de ansatte i skolen profiterer.

Etter tre års implementering fant man betydelige positive effekter på de ansattes praksis, samt kollektive og individuelle mestringsopplevelse.

Sørli, M-A., Ogden, T., & Olseth, A. R. (in print). Exploring teacher outcomes of the School-Wide Positive Behaviors Support model – Norway.

Også mindre doser har effekt

Også lave doser av PALS virker. Det viser evalueringen av «PALS Komprimert».

Også PALS i mindre doser kan føre til redusert problematferd og til mer proaktiv og støttende praksis blant skolepersonalet. Korttidsutbyttet var størst i små og middels store skoler, i skoler med høy implementeringskvalitet, høy kursdeltakelse og høyere andel ufaglærte.

Sørli, M-A., Ogden, T., & Olseth, A. R. (2015). Preventing problem behavior in school through school-wide staff empowerment: Intervention outcomes. *World Journal of Educational Research*, 2, 117–139.

Fornøyde skoleledere

En brukerundersøkelse blant skoleledere viser stor brukertilfredshet og oppslutning om PALS-modellen.

Skolelederne hadde gjennomgående positive opplevelser av utbyttet av PALS – både med tanke på atferd og kompetanse. De anså modellen for å være fleksibel og tilpasset skolens

arbeid med å etablere et godt læringsmiljø for alle.

Sørli, M-A., Ogden, T., Arnesen, A., Olseth, A. R., & Meek-Hansen, W. (2014). Skoleledere om PALS. *Spesialpedagogikk*, 1, 17–29.

Å styrke gyldigheten

Om utfordringer ved ikke-randomiserte undersøkelser.

Hvordan søke å styrke gyldigheten i slutningene om PALS-modellens effekter i en stor skolestudie basert på et ikke-randomisert forskningsdesign?

Sørli, M-A., & Ogden, T. (2014b). Reducing threats to validity by design in a non-randomized experiment of a school-wide intervention model. *International Journal of School & Educational Psychology*, 2, 235–246.

To bøker – og én rapport

Positiv læringsstøtte i skolen. Alle med. Arnesen, A., Meek-Hansen, W., Ogden, T., & Sørli, M-A., & Olseth, A. R. (2014). Oslo: Universitetsforlaget.

Forebyggende arbeid i skolen. I Sårbar unge. Nye perspektiver og tilnærminger. Arnesen, A., & Sørli, M-A. (2010). Oslo: Gyldendal Akademisk.

PALS – en skoleomfattende innsatsmodell for positiv atferds- og mestringsstøtte i skolen.

Sørli, M-A. (2014). Rapport. Oslo: Bufdir.

Kunnskapen som akkumuleres gjennom Atferdssenterets forsknings- og utviklingsarbeid skal formidles videre til fagfeltet, beslutningstakere, oppdragsgivere og allmennheten. Kunnskapsformidling skjer gjennom publikasjoner, konferanser, informasjonsmateriell og undervisning – og på egne nettsider og sosiale medier.

Formidling og kommunikasjon

Mål

Målet er å øke kunnskap om hva evidensbasert praksis er, hvilket kunnskapsgrunnlag den bygger på, og å få flere av tjenestene for barn og unge til å benytte evidensbasert praksis. Dette i tråd med Bufdirs ønske om at feltet skal ha tilgang til kompetansehevende tiltak.

Vi ønsker å drive omfattende foredragsvirksomhet ved både nasjonale og internasjonale konferanser som angår barn og unge, samt publisere forskning av høy kvalitet i anerkjente fagtidsskrifter. Vi viderefører tradisjonen med å arrangere egne fagkonferanser rettet mot praksis-

Resultat

I 2015 har medarbeiderne bidratt til en rekke publikasjoner; bøker, bokkapitler og fagartikler. Det har også vært svært mange bidrag ved både nasjonale og internasjonale fagkonferanser. I tillegg har det vært kontinuerlig høy aktivitet knyttet til undervisningsoppdrag og opplæring.

I aktivitetsrapporten for 2015 (kan lastes ned fra www.atferdssenteret.no) er all undervisning og opplæringsvirksomhet dokumentert. Der framgår det at Atferdssenterets medarbeidere i 2015 har bidratt med 40 publikasjoner. 25 av disse er publikasjoner basert på senterets egne forskningsprosjekter, eller på andre måter direkte relatert til vårt samfunnsoppdrag. Foruten publikasjonene har medarbeider-

ne i utstrakt grad drevet formidling via 113 faglige bidrag ved både nasjonale og internasjonale fagkonferanser.

PALS-konferansen: PALS-konferansen arrangeres annethvert år for lærere og andre som jobber med PALS-modellen, og samlet i år over seks hundre deltakere. Hovedtema for årets konferanse var skolen som lærende organisasjon, og hvordan man kan opprettholde og videreutvikle kompetanse.

Nasjonal fagkonferanse: Atferdssenteret arrangerer hvert år en nasjonal fagkonferanse for forskere og fagpersoner som jobber med blant annet barnevern, psykisk helse og skole. Årets konferanse,

Framtidsplaner

Atferdssenterets oppdrag er å bidra til at virksomme metoder og programmer blir tilgjengelig for familier og barn i hele landet. For å nå dette målet, må Atferdssenteret ha kontinuerlig oppmerksomhet på formidling av kunnskapsproduksjon, også til fagmiljøer som ikke allerede er direkte involvert i våre prosjekter og metoder. Våre publikasjoner, bokutgivelser,

nettsider og sosiale medier vil fremdeles være viktige verktøy i dette arbeidet.

Vi vil opprettholde vår årlige nasjonale fagkonferanse, samt PALS-konferansen annethvert år. Begge med anerkjente internasjonale og nasjonale foredragsholdere. Videre vil vi fortsatt delta med bidrag på nasjonale og internasjonale

NETTSIDER OG SOSIALE MEDIER

atferdssenteret.no	pmt.no	Facebook	Twitter
Antall økter: 77 443	Antall økter: 28 211	Antall følgere: 1 570	Antall følgere:
Antall besøkende: 51 190	Antall besøkende: 18 377	Beste reach for enkeltsak: 15 431	577
Antall sidevisninger: 215 180	Antall sidevisninger: 62 366		

feltet, i form av PALS-konferansen, som arrangeres annethvert år, samt vår årlige nasjonale fagkonferanse.

Våre medarbeidere skal bidra med undervisning og opplæring ved høyskoler

og universiteter. Formidling skal også drives gjennom implementering og kvalitetssikring av metodene i praksisfeltet.

Brukervennlige nettsider og synlig aktivitet på sosiale medier skal sørge for

fortløpende formidling av Atferdssenterets forsknings- og utviklingsarbeid og eventuelle andre aktiviteter senteret er involvert i. Sosiale medier skal være en lavterskelkanal for direkte kontakt med praksisfeltet og allmennheten.

den femtende i rekken, tok sikte på å øke fagmiljøenes kunnskap i arbeid med sammensatte vansker. Kartlegging av denne gruppa barn og unge kan være utfordrende, og tiltak som tilbys krever stor grad av fleksibilitet. Barne- og likestillingsministeren åpnet konferansen, som i år hadde nærmere 450 deltakere.

Våre nettsider: Gjennom 2015 har vi fortsatt arbeidet med oppgradering av vår hovednettside www.atferdssenteret.no, samt prosjektet *Barns sosiale utvikling* sin egen nettside www.barnssosialeutvikling.no. Arbeidet har tatt lengre tid enn forventet, men i desember ble den nye nettsiden publisert, med et

nytt oppgradert utseende og i en langt mer bruker- og leservennlig utgave tilpasset nettbrett og mobil.

pmt.no: Her kan foreldre få nyttige tips om hva som kjennetegner barn med atferdsproblemer, lese om andre foreldres erfaringer med å motta denne typen hjelp, og finne ut hvor nærmeste tilbud er for din familie.

Siden er samtidig et nettbasert system for informasjon og kvalitetssikring, hvor bare utøverne har tilgang. I 2015 begynte disse å registrere saker på pmt.no. Mesteparten av arbeidet med å utvikle et system for å kunne

generere ulike typer rapporter ble også gjennomført. Systemet er nå operativt, og kan brukes til å laste ned oppdatert materiell, administrere opplæringer og veiledninger, registrere saker, samt ta ut enkle rapporter. Ved utgangen av 2015 var det registrert 1163 brukere fra ca. seks hundre arbeidsplasser.

Sosiale medier: Også i 2015 har vi jobbet kontinuerlig med formidling og tilstedeværelse på sosiale medier. Både Facebook og Twitter framstår som stadig mer relevante formidlingsarenaer, og som viktige arenaer for dialog med praksisfelt, beslutningstakere og til allment opplysningsarbeid på vårt fagfelt.

konferanser som omhandler forskning, implementering og metoder for barn og ungdom med atferdsvansker eller med sammensatte vansker.

Vi vil stadig være oppmerksomme på etterspørsel av kunnskap i fagfeltet, og tilpasse oss deretter. Vi ønsker å nå bedre fram med vår formidling til grunnutdanningene for psykologi, pe-

dagogikk og sosialt arbeid ved universiteter og høyskoler, for å øke forståelsen for evidensbasert praksis.

I tida framover vil vi være særlig oppmerksomme på resultatene av den pågående evalueringen av senteret. Evalueringskomiteens rapport vil foreligge i løpet av våren 2016. Det vil være naturlig å inkludere konklusjoner

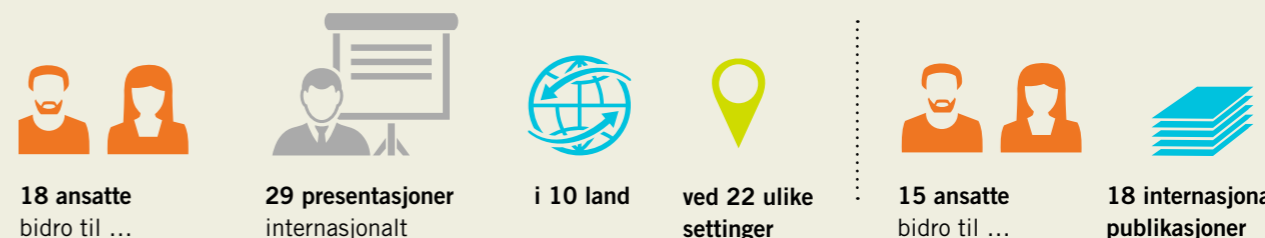
og innspill herfra i det arbeidet som er igangsatt med å revidere Atferdssenterets langsiktige strategiplan.

Oversikter over våre publikasjoner og formidlingsaktiviteter kan lastes ned fra www.atferdssenteret.no. Publikasjonslisten for 2015 er gjengitt på side 30 her i rapporten. Se for øvrig siste omslagsside for oversikt.

Atferdssenteret deltar aktivt i det internasjonale nettverket av fagfolk på feltet. Både gjennom selv å bidra ved internasjonale fagkonferanser, og gjennom å invitere anerkjente fagfolk utenfra til våre egne konferanser. Vi har også et tett samarbeid med utviklerne av våre programmer og modeller.

Internasjonalt samarbeid

INTERNASJONAL AKTIVITET

Mål

I avtalen som ligger til grunn for Atferdssenterets virksomhet, framheves det at senteret skal være internasjonalt orientert og utvikle kunnskap på et høyt internasjonalt nivå, og at denne kunnskapen skal komme praksisfeltet til gode.

Strategiplanen vektlegger at senteret skal videreføre nettverkssamarbeid med forskningsmiljøer i USA og Europa.

Internasjonale fagkonferanser som er sentrale på vårt felt, er både den europeiske og den årlige internasjonale MST-konferansen, samt den årlige SPR-konferansen

(Society for Prevention Research) og implementeringskonferansen GIC (Global Implementation Conference), som arrangeres annethvert år.

Atferdssenterets internasjonale orientering og resultater måles langs tre linjer. Den ene er knyttet til internasjonale

publikasjoner, den andre til deltakelse og presentasjoner på anerkjente internasjonale konferanser, og den tredje er knyttet til det forsknings- og utviklings-samarbeidet som senteret har med ulike internasjonale fagmiljøer.

I tillegg til konferansene, skal det være et løpende samarbeid med programutviklere knyttet til våre programmer, modeller og intervensjoner, noe som gir direkte resultater i form av metodeforbedringer og ytterligere tilpasninger til norske familier.

Resultat

Gjennom publikasjoner i internasjonalt anerkjente tidsskrifter og deltakelse på internasjonale konferanser der både forskningsresultater, metodeutvikling og implementeringsstrategier presenteres, har senteret oppnådd anerkjennelse. Publikasjoner og konferansebidrag framgår av aktivitetsrapporten for 2015, som kan lastes ned fra hjemmesiden.

I 2015 bidro 15 av Atferdssenterets ansatte til 18 internasjonale publiseringer, knyttet til senterets egne prosjekter.

18 av Atferdssenterets ansatte bidro til 29 presentasjoner i 10 land ved 22 ulike internasjonale settinger. Atferdssente-

rets ansatte presenterte ulike resultater og erfaringer knyttet til forskningen og de ulike metodene på en rekke nordiske, europeiske og andre internasjonale konferanser.

Internasjonale konferanser er viktige møtesteder for å pleie det faglige nettverket og en god arena for å hente nye impulser og for faglig oppdatering. Atferdssenterets faglige medarbeidere har løpende kontakt med programutviklere knyttet til MST, FFT, TFCO, PMTO og PALS. Dette samarbeidet gir direkte resultater i form av metodeforbedringer og ytterligere tilpasninger til norske familier, barnehager og skoler.

I den longitudinelle studien *Barns sosiale utvikling* har forskerne tett kontakt med sin amerikanske kollega, Eric Dearing, Boston College.

Det er laget forskningsprotokoll for en randomisert evalueringstudie av MATCH i Norge. Studien skal gjennomføres i samarbeid med John Weisz, Harvard University.

Et utvalg internasjonale nettverk

- Europeisk MST-nettverk (Sverige, Danmark, Island, Storbritannia og Nederland)
- Europeisk PMTO-nettverk (Island, Danmark og Nederland)
- FFT-nettverk (USA, Danmark, Sverige og Nederland)
- ISII – Implementation Sciences International Incorporated (Oregon, USA)
- MST Advisory Council, MST Services.

- MST Services, Charleston, SC, USA
- MultifunC (Sverige)
- Oregon Social Learning Center (OSLC)
- Europeisk implementeringsnettverk (European Implementation Collaborative). Her er vi representert i interimstyret.

Framtidsplaner

Atferdssenteret ønsker å videreføre den tette kontakten vi har til utviklerne av våre programmer og metoder. Vi ønsker videre å ytterligere styrke våre internasjonale implementeringsnettverk, ikke minst gjennom deltakelse på implementeringskonferansen GIC (Global Implementation Conference), som i 2017 arrangeres for fjerde gang.

Et omfattende internasjonalt samarbeid gir gode forutsetninger for den videre utviklingen. Samtidig ser senteret en økning av henvendelser fra spesielt europeiske miljøer med ønsker om opplæring eller bistand. Henvendelsene går både på forskning og gjennomføring av studier og på bistand til å implementere modeller.

Vi har – dessverre – begrenset kapasitet til å påta oss langvarige eller omfattende forpliktelser. Samtidig ser vi at det å formidle noe av den kunnskapen som er produsert, vil kunne være nyttig for senteret gjennom muligheten til egen læring.

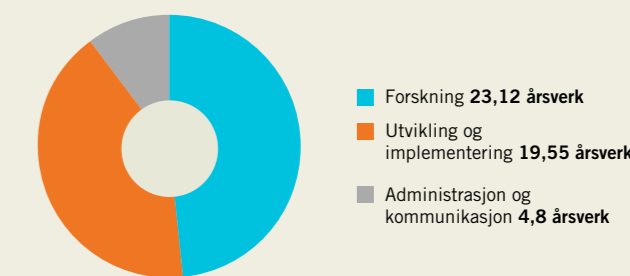
En bredt anlagt studie er i gang; *Langtidseffekter av skoleintervensjoner og skolemiljø – en registerstudie*, i samarbeid med Frischsenteret, Statistisk sentralbyrå, UniResearch RKBU og samfunnsvitenskapelig fakultet ved UiO. På denne samarbeides det med flere internasjonalt kjente navn:

Catherine P. Bradshaw (John Hopkins Center for Prevention of Youth Violence, USA), Donna Cross (Faculty of Medicine, Dentistry and Health Sciences, University of Western Australia) og Bo Vinnerljung (Institutionen för socialt arbete, Sverige). Denne studien vil vare ut 2018.

Atferdssenteret har god styring og kontroll, tilpasset selskapets egenart og behov. I 2015 har senteret oppnådd vesentlige mål og resultatkrav fastsatt av våre bevilgende myndigheter.

Styring, kontroll og HR

47,5 ÅRSVERK – MANGE OPPGAVER

Årsverkene fordelt etter oppgaver:
 Forskning: 23,12 årsverk (48,7 %)
 Utvikling og implementering: 19,55 årsverk (41,8 %)
 Administrasjon og kommunikasjon: 4,8 (10,11 %)

Mål

Atferdssenteret er en kompetansebedrift med fagpersoner innenfor forskning, utviklings- og implementeringsarbeid, med støttefunksjoner innenfor kommunikasjon og administrasjon.

Vårt felles mål er å gjøre en forskjell for barn og unge med atferdsproblemer.

Tildelingsbrev og føringer fra bevilgende myndigheter er sentrale styringsdokumenter.

Tildelingsbrevet fra Bufdir omhandler iverksetting av Stortingets budsjettvedtak, mens instruks for økonomi- og virksomhetsstyring omtaler kravene direktoratene stiller til systemer, rutiner og styringsprosesser i virksomheten. Budsjetteringen bidrar til å fordele ressursrammer (både økonomiske og menneskelige) til planlagte mål og aktiviteter. Atferdssenteret rapporterer til Unirand hvert tertial, med dokumentasjon og informasjon om framdrift og resultater.

Administrasjonen arbeider kontinuerlig for å tilrettelegge informasjonsflyt for gode økonomiske og administrative prosesser til alle ansatte. For å styrke gjennomføring og for å tilrettelegge for tidlig varsling i mål- og resultatoppfølging, benyttes tradisjonell regnskaps- og økonomistyring.

HR: Målsettingen er å opprettholde et godt og trygt arbeidsmiljø. Styret har

vedtatt egne ordninger for lønns- og seniorpolitikk. Senteret tilbyr en delfinansiert kantineordning.

Det tilrettelegges for fleksibel arbeidstidsordning.

Regnskapene til Atferdssenteret avlegges i smsvar med regnskapslover og god regnskapsskikk for små foretak, og følger Unirands retningslinjer. Regnskapet

begger på transaksjons-, opptjenings-, sammenstillings-, forsiktighets- og kongruensprinsipper.

Resultat

Vi har implementert det elektroniske arkiv- og dokumentsystemet eDOCS, som gir mer effektive løsninger for dokumenthåndtering.

Atferdssenteret benytter regnskapsfører og lønnskonsulent fra Visma Services, i tråd med Unirands anbudsprosess i 2014. Lønnsleveransen har også i 2015 til tider vært utfordrende.

Utvidet rapportering til Bufdir – og til evalueringskomiteen nedsatt av Forskningsrådet har medført økte krav til kontroll og rapportering, men også til økt oppmerksomhet rundt oppfølging og kontroll av alle våre prosjekter.

Ny hjemmeside kom på plass i 2015. Brukergrensesnittet er forbedret – og sidene er nå mer dynamiske, med responsivt design, og bedre tilpasset ulike plattformer.

HR: Personalgruppen ved Atferdssenteret besto per 31.12.2015 av 46 ansatte, inkludert seks regionale koordinatører. 18 menn, 28 kvinner. Tre deltidsansatte, hvorav 1 mann og 2 kvinner. I tillegg hadde vi (på kortere eller lengre engasjementer) 12 intervjue, fem kodere og to deltidsansatte eksterne faglige konsulenter (på hhv. 10 og 40 %). Totalt 65 i et kontrakts- eller ansettelsesforhold til senteret. Det ble totalt utøvet 47,47 årsverk.

Senterets årsverk er fordelt med 38,41 årsverk for fast ansatte og 9,07 årsverk for timeansatte på 10–80 prosent.

Oppgavemessig fordeler årsverkene seg på denne måten: Forskning 23,12 (48,70 %), utvikling og implementering 19,55 (41,18 %) og administrasjon og kommunikasjon 4,8 (10,11 %).

Senteret har et arbeidsmiljøutvalg (AMU). Det er i 2015 blitt gjennomført

en HMS-undersøkelse hvor det ikke ble funnet vesentlige feil eller mangler. Det har ikke vært forhold som krever tiltak for å fremme likestilling eller motvirke forskjellsbehandling. Det har ikke vært noen arbeidsulykker.

Sykefraværet ved Atferdssenteret er gjennomgående lavt. I 2015 var det totale sykefraværet på 1,76 %. Korttidsfraværet var på 12,52 %, mens langtidsfraværet var på 87,48 %.

Framtidsplaner

Rutiner og prosedyrer for regnskapsførselen er blitt innarbeidet og godt ivaretatt, noe som vil bidra til å sikre en forbedret og pålitelig økonomistyring. Atferdssenteret søker kontinuerlig å evaluere og forbedre økonomistyringen.

Internkontroll av prosedyrer i virksomheten vil bli videreutviklet, med hensikt om å gjennomføre internrevisjoner for kvalitets-sikring av Atferdssenterets prosedyrer.

Det ble i 2015 utarbeidet årshjul for virksomhetsstyring for å sikre at kritiske operasjoner blir ivaretatt.

Ønsket er å løfte internkontrollarbeidet ytterligere.

HR: Atferdssenteret framstår som en trygg arbeidsplass, om enn til enhver tid avhengig av finansiering fra bevilgende myndigheter.

I 2014 igangsatte Norges forskningsråd sin evaluering av virksomheten – på oppdrag fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Denne prosessen er blitt noe forsinket, og vi ser fram til å lese evalueringskomiteens rapport når denne foreligger (forventet mars 2016). Rapporten fra evalueringskomiteen vil naturlig nok kunne komme til å påvirke senterets virksomhet framover.

Blikkontakt?

Blikkontakt er viktig for å sikre seg barnets oppmerksomhet før en gir en god beskjed. Det er også viktig at foreldre gir beskjeden på en vennlig, men bestemt måte, og bare gir én beskjed om gangen.

Anette Arnesen Grønlie, spesialkonsulent Atferdssenteret, til foreldre.no
Flere gode tips til foreldre finnes på pmto.no

Årsregnskapet 2015

Styrets årsberetning og årsregnskap med noter er tilgjengelig som nedlastbar PDF på atferdssenteret.no.

I dette kapitlet inngår:

- Leders kommentar til årsregnskapet
- Resultat
- Balanse eiendeler
- Balanse egenkapital og gjeld

Atferdssenterets inntekt og grunnbevilgning kommer i hovedsak som driftstilskudd fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Helsedirektoratet og Norges forskningsråd.

Leders kommentar til årsregnskapet

Tilskuddsbrevet gir en overordnet innretning for virksomheten. Atferdssenteret utformer sine planer ut fra at tilskuddene er stabile. Det gis og tilskudd til implementering av konkrete programmer, som for eksempel Utdanningsdirektoratets bevilgning til PALS.

Hovedfinansieringen av det longitudinelle forskningsprosjektet *Barns sosiale utvikling* kommer fra Norges forskningsråd. Samlet økte forskningsrådets bevilgning med 2,4 millioner kroner til 7,5 millioner kroner som konsekvens av to nye prosjekter.

I kommentarene til årsregnskapet for 2014, identifiserte vi tre risikoområder. Mens bevilgningene fra myndighetene viste seg å være stabile, slo de to øvrige risikofaktorene inn med økte pensjonskostnader med 65 % i forhold til 2014 og ugunstig utvikling av valutakurser og økte lisenskostnader. Samlet utgjorde dette mer enn 3 millioner kroner.

Driftsresultatet viser et underskudd på kr 2 124 191. Medberregnet finansinntekter er underskuddet på kr 1 976 703, som belastes egenkapitalen. Resultatet gjenspeiler noen viktige utfordringer for Atferdssenteret i 2016.

Styret besluttet å akseptere et underskudd i 2015 for å holde aktivitetene oppe. Senteret var i oppstartsfasen av en krevende studie. Det var og komplisert å stoppe igangsatte implementeringsaktiviteter der det var inngått forpliktelser med kommuner og tjenesteområder.

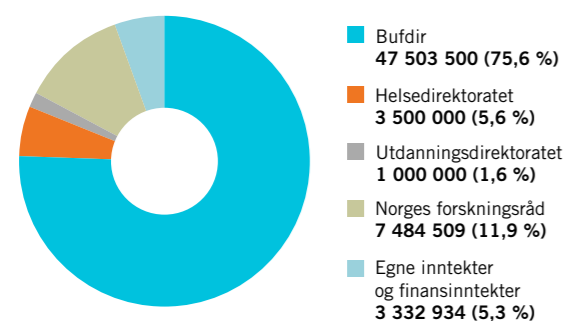
Senteret må ha en viss egenkapital for å være solvent. Det tas hensyn til den generelle økonomiske situasjonen, med økende valutatap og fallende bankrente. Dette gir lavere finansinntekter, inntekter som tidligere er tilbakeført egenkapitalen og avsetning til framtidige pensjonsforpliktelser. Avsatte midler til framtidige pensjonsforpliktelser ble på slutten av 2015 plassert langsiktig hos Gjensidige Fond Investering.

Innsparingstiltakene vil bli mer omfattende i året som kommer. Det vil være utfordringer knyttet til å opprettholde Atferdssenterets virksomhet på det nivået vi er på i dag, men budsjettene framover må være i balanse.

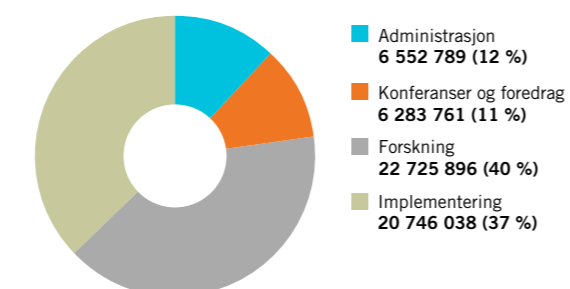
Det vil framover fortsatt være risiko knyttet til:

- Uforutsigbare pensjonskostnader
- Finansutgifter/inntekter (bank og fond)
- Valutakurser og lisensavgifter

BEVILGERE OG TILSKUDD

BEVILGNINGER OG FORDELING

Beløp i NOK

Resultat	2015	2014
Driftstilskudd fra departement og statlige etater	59 488 009	57 385 797
Salgsinntekter	2 856 122	1 780 543
Annen driftsinntekt	476 812	27 761
Sum driftsinntekt	62 820 943	59 194 101
Lønnskostnad	- 40 246 913	- 36 684 421
Andre driftskostnader	- 24 698 221	- 22 574 500
Avskrivning på varige driftmidler og immaterielle eiendeler	-	-
Nedskrivning på varige driftmidler og immaterielle eiendeler	-	-
Sum driftskostnad	- 64 945 134	-59 258 921
Driftsresultat	-2 124 191	- 64 820
Finansinntekter og finanskostnader		
Annen renteinntekt	292 940	342 526
Annen finansinntekt	36 472	7 681
Verdireduksjon i markedsbaserte omløpsmidler	-106 617	-
Annen rentekostnad	-181	-
Annen finanskostnader	-75 126	-126 008
Resultat av finansposter	147 488	224 199
Resultat før skattekostnad	-1 976 703	159 379
Årsresultat	-1 976 703	159 379
Overføringer annen egenkapital	-1 976 703	159 379
Sum overføringer	-1 976 703	159 379

Beløp i NOK

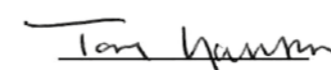
Balanse	2015	2014
EIENDELER		
Finansielle anleggsmidler		
Obligasjoner	–	–
Andre langsiktige fordringer	1 549 813	1 548 264
Sum finansielle driftsmidler	1 549 813	1 548 264
Sum anleggsmidler	1 549 813	1 548 264
Omløpsmidler		
FORDRINGER		
Kundefordringer	376 697	404 632
Andre fordringer	2 177 316	2 927 794
Sum fordringer	2 554 013	3 332 426
Investeringer		
Andre markedsbaserte finansielle instrumenter	14 084 963	
Bankinnskudd, kontanter og liknende	16 171 974	32 101 056
Sum omløpsmidler	32 810 950	35 433 482
SUM EIENDELER	34 360 763	36 981 746

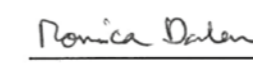
Beløp i NOK

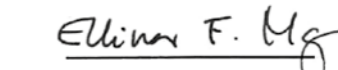
Balanse	2015	2014
EGENKAPITAL OG GJELD		
C. Egenkapital		
I. Innskutt egenkapital		
Aksjekapital	100 000	100 000
Overkursfond	–	–
Annen innskutt egenkapital	–	–
Sum innskutt egenkapital	100 000	100 000
II. Opptjent egenkapital		
Årets resultat overført annen egenkapital	–	–
Annen opptjent egenkapital	–	–
Sum opptjent egenkapital	10 523 542	12 500 245
Sum innskutt og opptjent egenkapital	10 623 542	12 600 245
D. Gjeld		
I. Avsetning for forpliktelse		
Pensjonsforpliktelse	14 170 288	14 170 288
II. Annen langsiktig gjeld		
Gjeld til kredittinstitusjoner	–	–
III. Kortsiktig gjeld		
Leverandørgjeld	2 617 988	2 409 268
Skyldige offentlige avgifter	2 567 599	2 673 894
Annen kortsiktig gjeld	4 381 346	5 128 051
Sum kortsiktig gjelder	9 566 933	10 211 214
Sum gjeld	23 737 221	24 381 502
SUM EGENKAPITAL OG GJELD	34 360 763	36 981 746

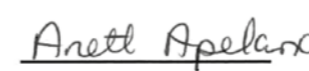
Oslo, 10.3.2016

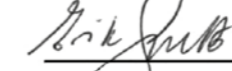
Styret i Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis AS

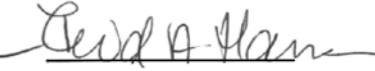

Tore Hansen
styreleder

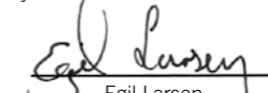

Monica Anne Dalen
nestleder

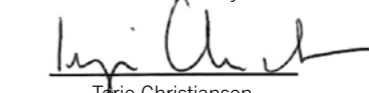

Ellinor Berta Charitte Fraenkl
styremedlem

Anett Kristin Apeland
styremedlem

Erik Gulbrandsen
styremedlem

Frid Anny Hansen
styremedlem

Egil Larsen
styremedlem

Torje Christiansen
daglig leder

Publikasjoner 2015

Publikasjoner

PUBLISERTE ARTIKLER MED FAGFELLEVRDERING

Backer-Grøndahl, A., Nærde, A., Ulleberg, P., & Janson, H. (2015). Measuring effortful control using the Children's Behavior Questionnaire – Very Short Form: Modeling matters. *Journal of Personality Assessment*, DOI: 10.1080/00223891.2015.1056303.

Bjørnebekk, G., Kjøbli, J., & Ogden, T. (2015). Children with Conduct Problems and Co-occurring ADHD: Behavioral Improvements Following Parent Management Training. *Child & Family Behavior Therapy*, 37, 1–19.

Dearing, E., Zachrisson, H. D., & Nærde, A. (2015). Faint and Fading Associations between Age of Entry into Child Care and Aggression for Young Norwegian Children. *Psychological Science*, 26, 1596–1607.

Frønes, I. (2015). The Absence of Failure: Children at Risk in the Knowledge Based Economy. *Child Indicators Research*. First online: DOI 10.1007/s12187-015-9309-3.

Hukkelberg, S. S., & Ogden, T. (2015). The short Working Alliance Inventory in parent training: Factor structure and longitudinal invariance. *Psychotherapy Research*, 1–8.

Kjøge, A., Turtumøygard, T., Berge, T., & Ogden, T. (2015). From training to practice: A survey study of clinical challenges in implementing cognitive behavioural therapy in Norway. *The Cognitive Behaviour Therapist*, 8, 1–16.

Nordahl, K. B., Zambrana, I. M., & Forgatch, M. S. (2015). Risk and protective factors related to fathers' positive involvement and negative reinforcement with one-year-olds. *Parenting: Science and Practice*. Taylor & Francis Online. DOI: 10.1080/15295192.2016.1116891.

Ogden, T. (2015). Elever med problematferd. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, nr. 5–6, 30–48.

Ribeiro, L., Zachrisson, H. D., Gustavson, K., & Schølberg, S. (2015). Maternal distress during pregnancy and language development in preschool age: A population-based cohort study. *European Journal of Developmental Psychology*. Online first. DOI:10.1080/17405629.2015.1050373.

Sørli, M-A., & Ogden, T. (2015). School-Wide Positive Behavior Support – Norway. Impacts on problem behavior and classroom climate. *International Journal of School & Educational Psychology*, 00, 1–16.

Sørli, M-A., Ogden, T., & Olseth, A. R. (2015). Preventing problem behavior in school through school-wide staff empowerment: Intervention outcomes. *World Journal of Educational Research*, 2, 117–139.

Torsheim, T., Sørli, M-A., Olseth, A. R., & Bjørnebekk, G. (2015). Environmental and temperamental correlates of alcohol user patterns in grade 7 students. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 32, 605–621.

Tømmeraas, T., & Ogden, T. (2015). Is There a Scale-up Penalty? Testing Behavioral Change in the Scaling up of Parent Management Training in Norway. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 1–14.

Zambrana, I. M., Dearing, E., Nærde, A., & Zachrisson, H. D. (2015). Time in Early Childhood Education and Care and language competence in Norwegian four-year-old girls and boys. *European Early Childhood Education Research Journal*, 1–14. DOI:10.1080/1350293X.2015.1035538. (forthcoming in Vol. 25 (Iss. 4), 2017).

PUBLISERTE ARTIKLER UTEN FAGFELLEVRDERING

Backer-Grøndahl, A., & Nærde, A. (2015). Den viktige og vanskelige selvreguleringen hos barn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 52, 497–502.

Sørli, M-A., Ogden, T., & Vannebo, A. (2015). Skoleprogram bedrer læringsmiljøet. Kronikk. *forebygging.no*

PUBLISERTE BØKER, BOKKAPITLER OG RAPPORTER

Bøker

Frønes, I. (2015). *The Autonomous child; Theorizing Socialization*. Springer Verlag.

Ogden, T. (2015). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Ogden, T. (2015). *Klasseledelse. Praksis, teori og forskning*. Fredrikshavn: Dafolo forlag.

Håndbøker/manualer

Tollefsen, N. (2015). *Læringsbasert rusbehandling i MST*. Manual oversatt og tilpasset til norske forhold, i samarbeid med MST-konsulenter i Bufdir. Med utgangspunkt i Henggeler, S. W. et al. (2012). *Contingency Management for Adolescent Substance Abuse: A Practitioner's Guide*. Oslo: Atferdssenteret.

Bokkapitler

DeGarmo, D., Nordahl, K. B., & Fabiano, G. A. (2015). Fathers and Coercion Dynamics in Families: Developmental Impact, Implications and Intervention. In: T. J. Dishion & J. Snyder (Eds.), *The Oxford Handbook of Coercive Relationship Dynamics*. New York: Oxford University Press, Oxford Handbooks Online.

Frønes, I. (2015). Kampen om barndommen. I: Lasse Heyerdahl-Larsen (red.) *5-åringene – mellom lekende læring og undervisning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Idsøe, T., Dyregrov, A., Idsøe, E. C., & Nielsen, M. B. (2015). Bullying and PTSD Symptoms in Children and Adolescents. In C. Martin, V. R. Preedy, & V. B. Patel (Eds.), *The Comprehensive Guide to Post-Traumatic Stress Disorders*. Switzerland: Springer International Publishing.

Rapporter

Frønes, I. (2015). *Økningen i antall tilmeldte til barnevernet*. Rapport ISBN 978-82-93406-01-3. Oslo: Atferdssenteret.

Sørli, M-A., & Holt, P. (2015). *Vurdering av en forskningsprotokoll for evaluering av skoleprogrammet «Mitt valg»*, utarbeidet ved Institutt for atferdsviten-skap, Høgskolen i Oslo og Akershus. Rapport. Oslo: Atferdssenteret.

VEDLEGG PÅ ATFERDSSENTERET.NO

2015 Aktivitetsrapport

For nærmere detaljer omkring aktivitetene i 2015, viser vi til vedlegg tilgjengelig på vår hjemmeside www.atferdssenteret.no. Der finnes hele aktivitetsrapporten for 2015. Denne innlemmer også andre publikasjoner hvor våre medarbeidere har bidratt som forfattere.

Her gir vi en oversikt over hva denne aktivitetsrapporten inneholder.

- Ansatte per 31.12.2015
- Publikasjoner (se også side 30 her i rapporten)
- Konferanser
- Konferanse- og seminarbidrag
- Undervisning, veiledning og konsultasjoner
- Komitéarbeid, review og sensorvirksomhet

2015 Rapporter fra fagavdelingene

I denne foreliggende rapporten har vi ønsket å legge vekt på de store linjene, i tråd med våre oppdrag i Tilskuddsbrevet fra Bufdir. Vi supplerer vår informasjon med å legge ut avdelingsvise rapporteringer på vår hjemmeside www.atferdssenteret.no. Disse vil utfylle bildet av Atferdssenterets samlede virksomhet. Våre fagavdelinger er:

- Forskningsavdelingen
- Utviklingsavdeling barn
- Utviklingsavdeling ungdom

2015 Styrets årsberetning og regnskap

Styrets årsberetning er tilgjengelig som nedlastbar PDF på www.atferdssenteret.no

Redaksjon: Astri Vannebo og Terje Christiansen
 Grafisk design: Tove Nilsen Designstudio
 Foto: Colourbox, Ann Iren Ødeby og Atferdssenteret
 Illustrasjoner TIBIR: Anna Fiske
 Trykk: Rolf Ottesen AS
 Kommentarer eller spørsmål til denne årsrapporten
 kan rettes til astri.vannebo@atferdssenteret.no

Oppgaver for Atferdssenteret i tida framover

- Å nå ut til flere praksismiljøer og til barn og familier som trenger hjelp.
- Rutiner for kvalitetssikring og videreføring av tiltak med høy grad av implementeringskvalitet og tiltaksintegritet.
- Videreutvikle nettbaserte systemer for kvalitetsstyring, konsultasjoner og opplæringer.
- Ny studie knyttet til utprøving av MATCH, som kombinerer komponenter fra ulike evidensbaserte intervensjoner for atferdsproblemer, angst, depresjon og traumer.
- Satsing på familie- og nærmiljøbasert rusbehandling som en integrert del av våre programmer.
- Evalueringen av kurset «Depresjonsmestring for Ungdom» (DU), i samarbeid med både norske og internasjonale samarbeidspartnere.
- Videreføring av samarbeid med internasjonale fagmiljøer, programutviklere og implementeringsnettverk.

Atferdssenteret

Postboks 7053 Majorstuen, 0306 Oslo

Essendrops gate 3, 0368 Oslo

Telefon: 23 20 58 00

www.atferdssenteret.no

www.facebook.com/atferdssenteret

www.twitter.com/atferdssenteret